

สะพานแห่งความเปลี่ยนแปลง: ยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนหลังโรงยางพัฒนา

เรื่อง : นพวรรณ ปาละหมื่น/นิภาพร สีส่อน

เรียบเรียง : มานะ วงศ์นา

บริบทพื้นที่และความท้าทายด้านการเดินทางและสาธารณสุขโรค

ชุมชนหลังโรงยางพัฒนา ตั้งอยู่ในหมู่ 3 บ้านเกาะนก ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นชุมชนที่มีประชากร 1,567 คน และ 645 ครัวเรือน ชุมชนนี้มีอาณาเขตติดกับเทศบาลเมืองสตูล แต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกลับแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในป่าชายเลน ทำให้มีข้อจำกัดทางกฎหมายในการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาสาธารณสุขโรคจากหน่วยงานท้องถิ่น

ชุมชนหลังโรงยางพัฒนาแบ่งออกเป็นสองโซน โดยโซนหนึ่งถูกล้อมรอบด้วยสายคลอง ทำให้การเดินทางไปยังชุมชนอื่น โรงเรียน โรงพยาบาล หรือติดต่อราชการ จำเป็นต้องใช้เรือเป็นหลัก ความลำบากในการคมนาคมยิ่งทวีคูณเมื่อน้ำทะเลหนุนสูง ทำให้ถนนที่จะไปท่าเรือถูกน้ำท่วมขัง หรือบางครั้งต้องลุยโคลนเพื่อไปขึ้นเรือ ด้วยเหตุนี้ ชาวบ้านทั้งสองโซน คือ โซนหลังโรงยางและโซนคลองน้ำเวียน จึงได้ร่วมกันสร้างสะพานไม้ขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจร อย่างไรก็ตาม สะพานไม้ขาดความคงทนถาวรและชำรุดบ่อยครั้ง เคยเกิดอุบัติเหตุสะพานหักขณะที่รถพ่วงข้างของชาวบ้านกำลังนำบุตรหลานไปโรงเรียน แม้ไม่มีผู้ใดได้รับอันตรายถึงชีวิต แต่เหตุการณ์นี้ก็ตอกย้ำถึงความสำคัญของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน

โครงการบ้านมั่นคงเมือง: ยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนหลังโรงยาง

ในปี พ.ศ. 2561 กลุ่มออมทรัพย์หลังโรงยางได้ริเริ่มดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเมือง โดยเน้นการปรับปรุงที่อยู่อาศัยในที่ดินเดิม เป้าหมายหลักของโครงการนี้ คือ การแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมภายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากน้ำทะเลหนุนสูง และการขาดแคลนสาธารณสุขโรคพื้นฐานที่เหมาะสม โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งสิ้น 7,505,812 บาท โดยแบ่งเป็นงบประมาณสำหรับปรับปรุงสาธารณสุขโรค 3,225,130 บาท งบบริหารจัดการและปรับปรุงชุมชน 80,628 บาท และงบอุดหนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย 4,200,000 บาท

ในด้านที่อยู่อาศัย เดิมบ้านเรือนในชุมชนส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรม ใช้วัสดุก่อสร้างที่ไม่มั่นคง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ด้วยงบประมาณจากโครงการบ้านมั่นคงเมือง ชุมชนสามารถดำเนินการซ่อมแซมและสร้างบ้านใหม่ได้ถึง 140 หลัง ปัจจุบันบ้านเหล่านี้ได้รับการปรับปรุงใหม่บนที่ดินที่ได้รับอนุญาตอย่างถูกต้อง ทำให้โครงสร้างบ้านแต่ละหลังมีความแข็งแรงและมั่นคงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนหลังโรงยางได้อย่างเป็นรูปธรรม

ก่อนดำเนินการ

หลังดำเนินการ

ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค : จากข้อจำกัดสู่การเปลี่ยนแปลง

ชุมชนหลังโรงยางซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน ประสบปัญหาอย่างมากในการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหรือบรรเทาความเดือดร้อนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ปัญหาเหล่านี้รวมถึงการเข้าถึงน้ำประปา ถนนหนทาง และการก่อสร้างสะพาน เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับพื้นที่ป่าชายเลน ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถขอรับงบประมาณจากหน่วยงานรัฐได้โดยตรง ส่งผลให้ชุมชนต้องเผชิญกับความยากลำบากในทุกด้านของสาธารณูปโภค

เมื่อมีการรวมกลุ่มและมีตัวตนของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในปี 2561 กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมและสร้างบ้านให้กับคนในชุมชนที่เดือดร้อน รวมถึงงบประมาณด้านสาธารณูปโภคจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ในครั้งนั้น ชุมชนมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าจะขอสร้าง สะพานเชื่อมระหว่างหลังโรงยางและคลองน้ำเวียน ก่อนที่จะดำเนินการก่อสร้างบ้าน เพื่อความสะดวกในการขนย้ายวัสดุก่อสร้าง ซึ่งสะพานนี้เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงชุมชนไปสู่การพัฒนาที่อยู่อาศัยบนที่ดินรัฐอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้น เมื่อปี 2561 หลังจากที่ชุมชนได้รับงบประมาณด้านสาธารณูปโภคจากโครงการบ้านมั่นคงเมือง งบประมาณนี้ได้ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึง น้ำประปาสำหรับการอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ขาดแคลนมานาน นอกจากนี้ โครงการยังได้ดำเนินการก่อสร้างและยกระดับถนนให้มีความสูงขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังที่เกิดจากน้ำทะเลหนุนสูง ทำให้การคมนาคมภายในชุมชนสะดวกสบายและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ภาพก่อน-หลังการดำเนินการสร้างสะพานคลองน้ำเวียน ถนนและสะพานทางเดินเท้าชำรุดทรุดโทรม

สะพานแห่งนี้ได้เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ในชุมชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น เนื่องจากพวกเขาสามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ การเข้าถึงพื้นที่ภายนอกที่ง่ายขึ้นยังส่งผลให้คนในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลายขึ้น จากที่เคยพึ่งพาอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก ตอนนี้พวกเขาสามารถเข้าถึงตลาดแรงงานหรือโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ได้มากขึ้น สร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับครอบครัว

ด้านการประกอบอาชีพการส่งเสริมและขยายโอกาสทางอาชีพในชุมชน

ก่อนหน้าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ชาวบ้านในชุมชนหลังโรงยางส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพในหลายครัวเรือน อย่างไรก็ตาม หลังจากชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างสะพาน ซึ่งช่วยให้การคมนาคมสะดวกสบายขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โอกาสในการประกอบอาชีพของชาวบ้านก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สะพานแห่งนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การเดินทางสะดวกขึ้น แต่ยังเปิดประตูสู่การเข้าถึงแหล่งงานและตลาดภายนอกชุมชนได้ง่ายขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้ ชุมชนยังได้มีการส่งเสริมอาชีพ โดยการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมที่มั่นคงขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่ม ลอกใบจาก 2 กลุ่ม ซึ่งช่วยเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และยังมี การจัดตั้งกลุ่ม ขยะรีไซเคิลที่ไม่เพียงแต่ช่วยจัดการปัญหาขยะในชุมชน แต่ยังสามารถสร้างรายได้จากการคัดแยกและจำหน่ายขยะรีไซเคิลอีกด้วย การริเริ่มเหล่านี้ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากหลายช่องทาง และยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

พัฒนาอาชีพ

สร้างเครือข่ายขยะ

ผลิตภัณฑ์จากต้นจาก

ชุมชนหลังโรงเรียนพัฒนา

การพัฒนาอาชีพครัวให้ออกค้อกับ วิถีชุมชนเดิม การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ และ ฟื้นฟูป่า ชนเผ่า เช่น การลอกใบจาก ความมีการ ปกค้ำจากเค็ม ไคยอโฮคั้งที่ ป่าชาย เสน

ชุมชนหลังโรงเรียน

อนุรักษ์น้ำแอ่หอยขาว

1. ศึกษาข้อมูลพื้นที่ภัยแล้งและชนิด 2. สร้างความเข้าใจและจิตสำนึกการร ษา หอยแบบไม่ทำลายแล้ว

- ไซแอนูไรท์
- ชนพาทอย

หอยขาว

หอยตาแดง

หอยแ่น

หอยเข็ม

หอยจกั๋น

การก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์และการจัดสวัสดิการที่หลากหลาย

ชุมชนหลังโรงเรียนพัฒนา ได้ริเริ่มส่งเสริมการออมภายในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ในปี 2560 ชุมชน ได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หลังโรงเรียนพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) สัจจะ ซึ่งเป็นเงินออมที่ทุกคน ต้องฝากอย่างสม่ำเสมอ 2) สวัสดิการ เงินออมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก 3) ประกันความเสี่ยง เงินออมสำหรับ เหตุการณ์ไม่คาดฝัน และ 4) รักษาถิ่นรักษาบ้าน เงินออมเพื่อการพัฒนาและบำรุงรักษาที่อยู่อาศัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้คนในชุมชนมีเงินออมเพื่อที่อยู่อาศัย ออมค่าความเสี่ยงภัย ออมเงินสัจจะ และเงินออมสวัสดิการ

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์นี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมวินัยการออม แต่ยังช่วยสร้างความสามัคคีและตัวตนให้กับคนใน ชุมชน การรวมกลุ่มยังช่วยให้ชุมชนรับรู้ถึงปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข หลังจากการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ คนใน ชุมชนก็มีแหล่งทุนในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังมีเงินสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกในกรณีเจ็บป่วยเข้า รักษาตัวในโรงพยาบาล สวัสดิการฌาปนกิจเมื่อเสียชีวิต และเงินช่วยเหลือเบื้องต้นกรณีเกิดภัยธรรมชาติ

การออมประเภท "สวัสดิการ" มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือดูแลสมาชิกของกลุ่มอย่างรอบด้าน เมื่อมี สมาชิกเจ็บป่วยและต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล จะได้รับเงินชดเชยเพื่อบรรเทาภาระค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ หาก สมาชิกเสียชีวิตครอบครัวจะได้รับเงินฌาปนกิจเพื่อใช้ในการจัดพิธีศพ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาความเดือดร้อนของครอบครัว ในช่วงเวลาสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงเดือนรอมฎอนทางกลุ่มยังได้จัดทำถุงยังชีพแจกจ่ายให้กับสมาชิกเพื่อช่วยเหลือค่า ครองชีพ และในช่วงที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัยหรือวาตภัยกลุ่มก็มีการมอบเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้กับ สมาชิกที่ได้รับผลกระทบ เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในยามวิกฤต

กลุ่มออมทรัพย์ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหารายได้ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิต จึงได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพลอกใบจากขึ้น 2 กลุ่ม ในอดีตการลอกใบจากเป็นเพียงกิจกรรมที่ทำเพื่อใช้ในชุมชนหรือขายในชุมชนเท่านั้น ไม่สามารถสร้างรายได้หลักได้ แต่หลังจากการรวมกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่และจัดการด้านการตลาด ทำให้ปัจจุบันกลุ่มอาชีพลอกใบจากสามารถสร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนมากกว่า 50 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มขยะรีไซเคิล โดยเริ่มจากการร่วมกันคิดแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนและการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ไม่ทิ้งขยะลงลำคลอง และเปลี่ยนขยะให้เป็นเงิน ปัจจุบันกลุ่มนี้สามารถลดปริมาณขยะในชุมชนและลำคลองได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังสร้างรายได้จากการจัดการขยะที่ดี

ภายหลังการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หลังโรงยางพัฒนา ชุมชนได้มีแหล่งเงินทุนชุมชนเป็นของตัวเองอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เงินทุนเหล่านี้ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ที่ไม่ต้องพึ่งพาระบบหนี้อะบบ ทำให้พวกเขามีโอกาสในการลงทุน พัฒนาอาชีพ และเพิ่มพูนรายได้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในชุมชนหลังโรงยางพัฒนา

ชุมชนหลังโรงยางพัฒนาตระหนักถึงความสำคัญของการ ฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ป่าชายเลน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตการประมงพื้นบ้านของคนในชุมชน ชุมชนยังได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการปัญหาขยะ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เคยทำให้ลำคลองตื้นเขินและส่งผลเสียต่อระบบนิเวศทางน้ำ มีโครงการหลังโรงยางสู้ภัยขยะทะเล เป็นความร่วมมือของชาวบ้านในการเก็บกวาดขยะจากทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดและเหมาะสมกับการอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพประมงอย่างยั่งยืน

การจัดตั้งกลุ่มขยะรีไซเคิลไม่เพียงแต่ช่วยลดปริมาณขยะในชุมชนและลำคลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนจากการคัดแยกและจำหน่ายขยะรีไซเคิล รวมทั้งยังส่งเสริมให้ชาวบ้านตระหนักถึงบทบาทของตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

นอกจากนี้ ยังได้มีการส่งเสริมการปลูกป่าเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนควบคู่ไปกับการจัดการขยะชุมชน ตัวอย่างที่โดดเด่นของความพยายามนี้คือการก่อตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเยาวชนปลูกป่าชายเลนทดแทน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าชายเลนส่งผลให้ สัตว์น้ำมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศป่าชายเลนโดยตรง สิ่งนี้ส่งผลต่อชาวบ้านที่ประกอบ อาชีพประมงชายฝั่ง ทำให้พวกเขามีผลผลิตเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โดยรวมแล้วการเข้ามาของสะพานและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่ครอบคลุมและรอบด้านให้กับชุมชนหลังโรงยางพัฒนา

ชุมชนหลังโรงยางพัฒนา: ความเชื่อมั่นจากภาครัฐสู่การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ชุมชนหลังโรงยางพัฒนา ได้รับความไว้วางใจและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนผ่านการได้รับการรับรองสิทธิเรื่องที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน นับเป็นก้าวสำคัญที่มอบความมั่นคงในชีวิตให้กับชาวบ้านที่เคยเผชิญกับข้อจำกัดด้านกฎหมายในพื้นที่ป่าชายเลน นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานก๊าซคาร์บอน ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการดูแลและฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน การสนับสนุนนี้ไม่เพียงช่วยในการ

บำรุงรักษาป่าไม้ แต่ยังคงเสริมให้ชุมชนสามารถ อาศัยอยู่ร่วมกับป่าชายเลน ได้อย่างยั่งยืน โดยตระหนักถึงความสำคัญ ของระบบนิเวศนี้ต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ

ความสำเร็จเหล่านี้เป็นผลมาจาก ความสามัคคี และ ความใส่ใจ ของคนในชุมชนที่ร่วมมือกันดูแลทั้งชุมชน และสิ่งแวดล้อม การทำงานร่วมกันของชาวบ้านผนวกกับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ได้สร้างรากฐานที่ แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาชุมชนหลังโรยงายพัฒนาให้เป็นแบบอย่างของการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

ความยากลำบาก ความพยายามและการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านโครงการบ้านมั่นคง

ในช่วงเริ่มต้นของการสำรวจ ชุมชนหลังโรยงายพัฒนาเผชิญกับความยากลำบากอย่างมากในการเดินทางเพื่อ เข้าถึงพื้นที่ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นป่าชายเลน นอกจากนี้ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐก็ มีข้อจำกัดอย่างยิ่ง เพราะการเป็นพื้นที่ป่าชายเลนทำให้การขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านสาธารณูปโภคจาก หน่วยงานท้องถิ่นเป็นไปได้ยากลำบาก นี่คือการอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในระยะ แรกเริ่ม

อย่างไรก็ตาม ด้วยความพยายามอย่างไม่ย่อท้อในการจัดตั้งกลุ่มและความมุ่งมั่น ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย รายได้ และสวัสดิการ ทำให้ในที่สุด ชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการบ้านมั่นคง ทั้งในด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค การ ก่อสร้างสะพานข้ามฝั่งคลองน้ำเวียน ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความสำเร็จนี้ เพราะสะพานไม่ได้เป็นเพียงแค่โครงสร้าง ทางกายภาพ แต่ยังเป็นกุญแจสำคัญที่นำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทำให้ ชาวบ้านสามารถเข้าถึงการศึกษา อาชีพ และสาธารณูปโภคพื้นฐานได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุก ด้าน